

JĀZĒPA VĪTOLA GADS TURPINĀS

Komponists un muzikologs Imants Zemzaris apkopojis gan Jāzepa Vītola izteikumus par mūziku, sevi un citiem dažādos izdevumos un dažādos laikos, gan arī vairāku latviešu kultūras cilvēku izteikumus par Jāzepu Vītolu.

Par viņu

«Jāzeps Vītols pieder vēlajam Atmodas laikmetam un ir pilns tā gara. Ja tautas Atmodu var salīdzināt ar pakāpenisku pavasara nākšanu, tad Vītola laiks ir meža gulbju laiks, kad šie cēlie putni laižas pāri Latvijas kalngaliem, skardami tos svētījošiem spārniem. Tautas Atmoda ir nacionālās sirdsapziņas atmošanās, un tās darbinieki ir dedzīgi un nesavtīgi ceļa pašķīrēji tam, kam bija jātop vēlāk. Reti kādam no viņiem piekrita laime darboties uz vietas, dzimtenē, bet lielākā daļa bija izkaisīta pa dižo Krieviju. Tomēr, apzinādamies savu vadošo lomu tautā, viņi sasaucās kā senie virsaiši un briesmās bija savā sarga tornī. Kad vasaru, lielpilsētu vēju apdvesti, tie saradās dzimtenē pie draugiem vai uz Zinību komisijas sapulcēm, tos jau notālēm varēja pazīt no drošā skata un svarīgās valodas. Viņi karsti sajuta sevi šo nacionālo sirdsapziņu, un svešniecība tos norūdīja kā dzelzi kalvē.»

Elza Stērste

«Arī mūsu skaņu māksla pārdzīvo acumirkli — sakarā ar pasaules notikumiem — smagu pārbaudījumu. Mūsu mākslinieki izkaisīti pa visu plašo Krie-

viju; laimīgi tie, kuri atraduši paspārni kādā mākslas tempļī svešumā. (...)

Mums šinī pārbaudījumu pilnajā brīdī jāturas jo cieši kopā, jāpierāda, ka esam zari no viena stipra koka, kurš nebūt netaisās novīst.»

Malvīne Vīgnere-Grīnberga, 1916

«Vītola koradziesmas ir dziļākas saknes, ar kurām tas sīkstī ieaudzis savā latviešu tautā, Vītola koradziesmas, pēdējās tāpat kā pirmās, ir arī meistara savdabīgās mākslinieciskās personības īpatnējākā, spēcīgākā pašizpaušme un līdz ar to latviešu koradziesmu literatūras košākā manta, kurai līdzīgu būs grūti uzrādīt citām tautām.»

Jēkabs Graubiņš

«Muzikālā krāsainība naidīga gludai, melodiskai, viegli izpildāmai balsu vešanai. Mazāk pašdisciplinēti komponisti, pēc krāsainības dzīdamies, aizmirst un nav spējīgi balsu patstāvīgo līniju vest ērti izpildāmās robežās un gājienos. Vītols, turpretī, tur vienmēr lielu rūpi par atsevišķu balsu melodiskumu. Tiesa gan, tās nav tik vieglas, kā pavisam diatoniski vedot, prasa diezgan inteliģentus dziedātājus, bet šī īpašība Vītola dziesmām drīzāk pierakstāma par nopelni, nekā par trūkumu, jo cēla uz augšu arī kordziedātāju inteliģenci un tehniku. Vītola dziesmas uzstāda augstas prasības dziedātājiem arī balsu diapazona plašuma ziņā: viņš mīl izmantot katru balsi visa diapazona plašumā,

nevairīdamies nē augstāko, ne zemāko robežu. Vispār viņa dziesmas, piem., arī tempu un ritmu maiņās un elastībā, prasīja no dziedātājiem vairāk nekā Vītola priekšgājēju dziesmas un neatlaidīgi sauca latviešu kora dziedāšanas mākslu uz progresu, uz lielāku pilnību.»

Jēkabs Graubiņš

«Viņš vienmēr ir palicis aristokrātiski atturīgs, «aizpogājies».

Arī akadēmiķa epitetu viņam dažs kritiķis ir veļtījis. Viņa mūzika ir kā katedrāle, kur «melodijas staigā» (dziesma «Melodijas»). Reti viņš paceļas līdz patosam, viņa lirika nekad nepāriet raudulībā, ekspresija — konvulsijā, humors — sarkasmā, temperaments — orgijā.»

Jēkabs Poruks

«Viņa asais kontrolējošais prāts to allež ir pasargājis no jūtu izplūduma mūzikā un dzejā. Vītols nekad nav sentimentāls, kaut gan ir komponējis daudz sentimentālus tekstus. Aiz visām asprātībām un ironijas tomēr slēpjas ļoti jūtīga sirds.»

Elza Stērste

«Vītola skola pastāv, to vieno meistara iepotētā godbijība pret amatu, formas skaidrību, līnijas noteiktību; kā kopa ar vienādām muzikālām simpātijām un antipātijām tā pastāv tikai pa daļai; ar vienādām, nivelētām individualitātēm — nemaz. Šīs skolas galva ir atstājis katram brīvas rokas darīt, ko katrs spēj un grib. Nevienam nevar iemācīt komponēt tā vai citādi, katram jākomponē, kā viņš var. Sai atziņā, kas vada Vītolu audzinātāju, redzam ne amatnieku, bet mākslinieku.»

Jēkabs Poruks

VIŅŠ PAR SEVI UN CITIEM

«Mūsu tautasdziesma izglābusi mūsu mākslas mūziku; ja tautasdziesmu nelabās dienās aizmirsuši būtum, latvju tauta tagad būtu nemuzikāla — tie pie-